»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА И ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву »БРАНИКА« у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
на годину — К 28·— или 35·— дин.
на по године К 14·— или 17½ »
на четврт год. К 7·— или 8¾ »

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација »Браника« налази се у кући дра Мих. Полита-Десанчића, грчко-школска улица бр. 11.

Број 205. У Новом Саду, у четвртак 14. (27.) септембра 1906. Година XXII.

Немштина у Хрватској.

— Наши јади. —

Одавно се већ спомиње и у нашим листовима, како се шири Немштина по Славонији, нарочито по нашем китњастом Срему, а поглавито у Инђији и Руми. Но ми то прочитамо, избацимо по коју опору реч против „проклетог Швабе“ и — то је све, јер мислимо да смо тиме задоста учинили нашем српском осећају и народном поносу, па још особито, ако смо на разним састанцима и светковинама избацили ватрених здравица и својски се нагрдили противника друге странке и т. д., иначе остаје даље све по старом.

Међу тим противник туђе народности, Немац, све то злурадо гледа па се користи нашом српском мизеријом, те све се даље шири и заузима терена, о чему је већ сазнала чак и „*Политика*“, чешки лист на немачком језику, што у Прагу излази, те о томе овако пише:

„У немачкој штампи множе се сад радосне вести о напредовању Немштине у Хрватској, а особито у Славонији. Недавно је јављено, да су Немци откупили хрватске велепоседе (Grossgrundbesitz). Али и сељачко имање прелази у страховитој мери у немачке руке. У том погледу је врло поучно, што јавља лист „Mittheilungen des Allgemeinen Deutschen Schulvereins“ у Берлину. Ту се приповеда, како су поглавито економи (Landwirthe) из немачких општина у Бачкој, који се насељавају у Славонији. Тамо у мађарској Бачкој већ одавна још мало има најплодније сељачке земље. А у Славонији има тога доста за немачког досељеника, јер је тамо урођени сељак рђав газда, те због тога се свагда може добити сељачке земље, које су са лошег обрађивања дошле „на добош“, како се тамо каже. У најновије време има славонско-сељачке земље све више на продају; јер откад су се негдашње задруге разрешиле, све се више и више брзо задужује словенска земља. Снажни људи иду гомилама у Америку, да тамо раде, штеде и да на тај начин своје дугове отплаћују. Али само један део постигне ту цел доста. Међу тим код куће газдују и раде старци, жене и деца, а при томе имање све се већма занемарује и задужује. На тај начин се даје *простора и прилике за досељавање читавих група немачких породица*, које се том приликом добро искоришћују“.

Још потпунije говори о том питању „Ostdeutsche Korrespondenz“, где вели: „Док се становништво у Славонији за овај последњи људски век није сасвим ни удвостручило, *немачко се имање ушесторостручило*, и већ данас сачињавају Немци 14 процената целокупног становништва, а Хрвати 39 процената, Срби 32, остали Словени 5, Мађари и други 10 процената. Тај велики приираштај Немаца објашњује се непрестаним досељавањем, што опет сведочи социјално благостање, које Немци у земљи уживају. Наравно, да и овде градови највише потпомажу Немштину. У *Осеку* сачињавају Немци 50 процената од становништва, у *Земуну* 47, у *Митровици* 24, у *Петроварадину* 23, у *Броду* 19 процената. Па и у сеоским општинама имају они које апсолутну, које релативну већину, те са свога богатства, вредноће и штедљивости и економску надмоћ. У трговачко-саобраћајном погледу превлађује све већма немачки језик. У *Банату*, средишту угарских Немаца, има до 448,410 Немаца, а немају скоро ни једне чисто немачке школе; али Немци у Славонији имају преко 37 чисто немачких школа, од којих су 22 државне, и све им више расте број. Али и *политички* заузимају Немци важан и упливан положај, јер услед наслеђеног хрватско-српског братског раздора, одсуђују Немци и умеју да се користе тим својим положајем тако, да већ и словенски листови говоре о пангерманском покрету у Славонији.

Ено је у *Руми* затуцани и коренити Немац градоначеник, Фердинанд *Ристер*. Славонски Немци имају и своје листове. Поред већег броја немачких листова без боје у Осеку, Земуну и другим варошима, излази у Руми као борац за Немштину енергичан лист „Deutsches Volksblatt für Syrmien“, коме се придружује са истим смером „Semliner Volksblatt“. Одушевљени немачки ђаци спремају земљиште за политичку и културну борбу у Славонији, и надају се, да ће потиштени Немци у суседној јужној Угарској наћи чврста ослонца у славонској Немштини.

За потврду тога, како велико славенско имање прелази у немачке руке, јављају загребачке новине, како су велико хрватско добро *Писаровину* њих пет немачких купаца из Митровице за 640.000 К откупили. Земља износи 1630 јутара, од ових су 800 јутара шуме, која сама вреди најмање 800.000 Круна, тако да купцима остала земља остаје скоро забадава, а овамо спадају све зграде, сва стока и храна на пољу. Прве године немају купци платити ни крајцаре. Отплата траје 10 година, али им нуде 25—30 година, но они то не траже. Ово су добро већ одавно нудили тамошњим Хрватима, али ови се почеше ценкати и одуговлачити, те тако је цело имање дошло у немачке руке. Један хрватски сељак, кад је чуо за тај куп, овако је рекао: Србин хвали свога Краљевића Марка, Хрват свога бана Зринског, а мудри Шваба бори се са плугом те купује у Хрватској простране пустаре, он се не хвали старим јуначким делима, већ се поноси са добро поораном обрађеном земљом.

*

А како ми Срби?! Ми заузесмо најлепше и најплодовитије земље у Угарској, Срему и Славонији, тај прави рај, где слободно можемо рећи, да тече мед и млеко. Па тек наша дивна Фрушка Гора са њеним манастирима! Шта би тек ови вредили у немачким, или (не дај Боже!) у чивутским рукама?! Шта би они тек навели на таквом земљишту?

Ех, али ми имамо много пречег посла, као: протеривати се по новинама, свађати се по општинама и другим зборовима и скупштинама, вређати честите и уважене људе, којима нисмо дорасли, дражити и завађати народ, проповедати му, како треба да се *ради* и *штеди*, а сваки час га потезати на бесплодне зборове, вући га у модерне хотеле и учити га играти на паркету (*паори и паркет!*), а девојке и младе жене, намамљене на те модерне пасије, купују фине рукавице, носе помодно скупоцено одело као фрајле, браслетне и друге раскошне ствари; дајемо позоришне представе по селима, а какво комађе: немачко и француско, „Марију Стјуартову“, „Чашу воде“ и др. Ај, Шилеру! јесл ли у свом песничком заносу икад могао помислити, да ће *Срби у Бачкој и Банату* давати твоје комађе, које ни сами Немци не дају?!

Ето видите, тако ми забављамо наш прост свет, и тиме одвлачимо његову пажњу од најважнијег рада, од чега живи и битише, пак га кљукамо којекаквим бесплодним, бесмисленим стварима, које га воде у пропаст. Непрестано му износити ратна, јуначка дела наших дедова, тиме га дражити и уливати му дух вечите борбе и ратовања, као да још живимо у времену турских ратова, место да га упућујемо на *мирни културни*

ЛИСТАК.

Портрети неколиких српских књижевникâ снимљени са писамâ им.

Од Јована Грчића.

(Наставак.)

Чим је вредни старац у 38. броју Стражилова опазио своју причу »Нагазио«, одмах је послао нешто ново, и не сачекавши, да изађе већ послана »Једна задевица«. Уз то ново је написао ово писмо:

Драги пријатељу!

Овде Вам шаљем за „Стражилово“ шаљиви догађај, како се је одиграо лане овде у Бечу пред судом. Нек се смеје наш свет мало.

Радујем се на „Нагазио“. Лепа причица.

Оће ли скоро изаћи „Једна зађевица“?

Превађам сада с немачког дивно лепу новелу „Der Kampf mit dem Drachen“ von M. Brée („Бој с аждајом“), ал треба најпре од писца дозволу искати за превод и печатање. Хоћете ли Ви од стране редакције од њега дозволу искати?

С Богом! Поздравите лепо Вашу супругу и све пријатеље.

Ваш

Ј. Стефановић Виловски.

У Бечу $\frac{21.}{9.}$ $\frac{3.}{10.}$ 1893.

»Шаљиви догађај« нисам могао уврстити. Јавим поштованом старини, да не ће ући у Стражилово а он ни најмање не замери, него ми после неколико дана пошље нов прилог са овим писмом:

Поштовани пријатељу!

Шаљем овде рукопис мог предавања у Вршцу 7. маја 1882. по новим о водама. Ја онда држа, да ће се наћи когод, да преведе то предавање на српски и да изда у књижици. Није се нико нашао а ја не имадо кад, а и стрпљења не, да то учиним. Ево сада сам превео. То ми је предавање најлепше од свију испало, с којим се заиста поносим. Ако хоћете, а Ви га печатајте у „Стражилову“. Ја би чак мислио, да не би згорег било, кад би слог оставили па онда у брошири издали. Можда би се купца нашло. Онај Немац у Вршцу, власник листа „Werschetzer Gebirgsbote“, ком сам поклонио мој рукопис, све је ексемпларе, неких 2000, распродао. Дакле, ако хоћете, слободно.

И тако сад имате од мене творива за целу годину да печатате. Шта је са „Бој са аждајом“?

Поздравље лепо Вашима на дому, кумици Љубици, куму Душану и свима пријатељима.

Са искреним пријатељством

Ваш

Јов. Стефановић Виловски.

У Бечу 15. (27.) Октобра 1893.

Ако не будете хтели овај рад печатати, молим, да ми га вратите овамо у Беч.

Ствар вршачког предавања нисам хтео, што рекли, преко колена да пребијем. Мислио сам: има каде, да видим шта ћу с њим. Није ми се свидело, јер ми се чинило да је предмет већ довољно пертрактиран те и застарео. Али a limine нисам хтео да га одбијем, јер сам се плашио, да ћу увредити свога вредног сарадника. Учиним се невешт па му пишем и заиштем превод »Борбе с аждајом«. Он ми на то одговори у кратко, да је од писца добио дозволу и да ми је превод послао пре једно три недеље. Одмах му отпишем, да нисам примио тога рукописа, а он се онда јави овим писмом.

Драги пријатељу!

Ево Вам моја студија о Берлину.

Оно, што Вам ја реко о мојем рукопису „Борба са аждајом“, стоји. Рецепис је у мојим рукама. Мора да сте Ви у свом љубавном заносу исти где год забацили. Није Вам ни за што ино било у оно доба да мислите. Тако и ваља!

Са лепим поздрављем од моји мили Вама и Вашим милима

Беч $\frac{14.}{11.}$ 1893.

Ваш

Ј. Стефановић Виловски.

Кобну »Борбу са аждајом« баци срећом у запећак ново нешто, што је мајорову пажњу скренуло на другу страну и са свим је апсорбовало. Била је то стихована посланица старога Љ. П. Ненадовића из Ваљева »Јоци Стефановићу Виловском«, која је после изашла пред јавност у 49. броју »Стражилова« а с којом ми је добри мајор послао ово писмо:

Драги пријатељу!

Овај час доби овај песнички поздрав од побре ми Љуб. П. Ненадовића у славу нашег побратимства педесетогодишњице. Ако мислите, да је згодно и да ће наш читалачки свет занимати, донесите тај поздрав у „Стражилову“. Мени је мило, што видим, да ми је побратим још доброг сећања, и ја му, мислим, у том ни мало не попуштам.

Када ће моје вршачко предавање почети да излази?

И у случају, ако не изађе песма и поздрав Љубомиров у „Стражилову“, не враћајте ми га, јер оригинал ја имам.

Реците лепо поздравље Вашој душогрејци и свим пријатељима!

У Бечу $\frac{1. (13.)}{12.}$ 1893.

Ваш искрени

Ј. С. Виловски.

Држећи, да је у мене »Борба са аждајом«, и знајући, да му још нисам вратио вршачко предавање, те надајући се, да ће изаћи у „Стражилову“, није ми последњег месеца те године више ништа шиљао. Лицем на Нову Годину 1894. стиже од њега овај лист књиге беле:

рад, који великим светом влада, да га учимо разноврсном корисном знању и умењу, како би могао одолети силној конкуренцији од туђинске стране, која се бори *умним оружјем*.

Шта нам дакле ваља радити? *Пре свега сасвим противно од оних мана, што смо овде навели, па онда пазити и учити од других, напредних народа, набављати сва умна, културна средства, којима се они служе, раскрстити са којекаквим глупим и рђавим навикама и штетним обичајима, па ма ови сто пута били стари народни.* А поврх свега тога, старати се: да нам се наша омладина, та народна узданица, образује пре свега *рационално, хигијенски, морално и интелектуално*, јер само оно друштво, које се у та четири правца буде развијало и образовало, само такво, велим, друштво биће кадро и способно овај наш заблудели и збуњени народ лепшој будућности повести на сусрет. Иначе нам прете оне Дантеове речи, исписане на уласку у пакао: „Lasciate ogni speranza!" (За вас више нема наде, нема спаса!)

Mentor.

„Заставин" Justus и гимназије.

I.

У познатом берлинском часопису „Zeitschrift für das Gymnasialwesen" написао је пре десетак година један немачки научник врло поучан чланак, којим је бранио хуманистичну гимназију, и у коме је између осталог и ово рекао: „Drei Dinge versteht ohnehin jeder Gebildete des XIX. Jahrhunderts: *Politik, Kirchensachen, Schulwesen*; Alles Andere muss man gelernt haben; zu Allem Anderen gehören Fachkenntnisse; diese drei Dinge stellen sich bei einiger Lektüre von selber ein; sie liegen so mit in dem Wesen der allgemeinen Bildung. (Три ствари разуме сваки образован човек XIX. века: *политику, цркву, школу*; све друго треба да је човек учио; за све друго пште се стручно знање: ове три ствари науче се саме од себе поред нешто мало читања; оне се находе некако у суштини општег образовања).

Златне речи. Сваки дан се уверавамо о њиховој истинитости. Ко ти се у политику не плете, ко ти се у њој не разуме; ко ти није способан да преко новина даје политички правац јавном мишљењу; ко ти нема спрему, да буде члан било политичног сабора било црквено-школског? Ко чита само један или два политичка листа, мисли, да разуме политику као Бизмарк или Кавур.

Исто тако ко ти се не разуме у црквеним стварима? Ала се и ту тражи неког особитог знања? Ту управо и не треба никаквог знања, јер се црква одавно преживела; она је по мишљењу већине данашње наше интелигенције одавно сазрела, да се забаци сасвим.

Па тек коме се може ускратити право говора о школи? Ко год је прошао кроз ма какву школу, свршио кол'ко му драго разреда, има права да говори о свакој школи, о њеном устројству, о њеном наставном плану. Нарочито су писци „Заставиног" Morgen- и Abendblatt-а испекли устројство и основних и средњих школа, па чак и универзитета. А понаособ према „Заставином" Justus-у, што се тиче познавања гимназија, шегрт је и сам пок. Херман Бониц, који је израдио познати Organisationsentwurf аустриских гимназија и реалака. Писање Justus-ово о гимназијама подсећа ме на једну причу из старе историје. Био Ханибал неко време емигрант па живео у Ефесу у Малој Азији. Ту у Ефесу држаће некакав стари Грк, по имену Формијон, предавање о ратној вештини. На ово предавање буде и Ханибал позван. После свршеног предавања приступе неки од слушалаца Ханибалу, те њега, који је, као што је познато, био приличан стручњак у ратној вештини, запитају, како му се свиди Формијоново предавање. Ханибал одговори, да се он за живота свога многих којекаквих бенетања наслушао, али да оваког бенетања, као што је Формијоново предавање, још није чуо. По ономе, што је „Заставин" Justus написао о гимназијама и о учењу старих језика у њима, може се он с пуним правом назвати педагошким Формијоном, а међутим он себи „мечтава", да је позван да буде српски педагошки Солон.

„Заставин" Justus и његови једномисленици врло би добро учинили, кад би прочитали макар само ова четир списа, што их има наша књижевност: 1.) *Гимназија и универзитет*, написао Dr. Eduard Zeller, а на српски превео Стеван Предић (в. Просветни Гласник за год. 1902.); 2.) *Гимназија*, написао Др. В. Бакић (в. његову „Посебну Педагогику с нарочитим обзиром на гимназијску методологију", стр. 102.—218. Београд 1901.); 3.) *О важности старога грчкога језика за образовање ученичко*, говорио проф. Лука Зима у Вел. Школи год. 1893. (в. Наставник за 1894.); 4.) *„Борба за хуманистичну гимназију и борба против ње"*, говорио у срп. краљ. Академији год. 1895. Др. Јов. Туроман (в. Глас 48. срп. краљ. Академије).

Навешћу само по један одломак из ових списа, да би и Justus и његови једномисленици видели, како не би погрешили, кад би та четири списа у њиховој целини прочитали.

Да дамо најпре реч дру Едуарду *Целеру*, професору берлинског универзитета, писцу најзнатније „Историје грчке философије" и једном од најглавнијих и најодушевљенијих бранилаца хуманистичне гимназије; он живи сада у пенсији у Штутгарту и није ни мало излапио, и ако има 92 године; он ће нам једним изводом, који смо узели из његовог списа „Гимназија и универзитет", врло лепо разложити, шта све захтевају од гимназије они, који не знају њеног задатка, а ни везе, у којој она стоји са универзитетом. Чујмо дакле Целера:

»У чем је гимназија боља од других школа; шта јој је права особина и задатак: да ли је она према томе у стању дати свима својим ученицима оно, што једном делу њихову без сумње даје; које од њих и под каквим погодбама одговарају томе захтеву, — о свем том слабо когод води рачуна, те се с тога не треба чудити оној крајњој несугласици у схваћању задатка гимназије и у оцени њене праве вредности.

Али међу онима, који гимназији стављају у задатак, да спрема за универзитет, има их доста, који још и даље иду, те траже, да та спрема треба да се прилагоди нарочито оној струци, коју баш *њихови* синови желе изучавати, или коју они као универзитетски наставници заступају. А тек кад се чује, шта још и други траже од гимназије и шта јој замерају, човек не може да се разабере у тој, готово непрегледној, множини захтевања, замерања и предлога за преустројство. «Само да ми се дете дочепа сведоџбе за једногодишњу војну службу», рећи ће један, »одмах ћу га стрпати у своју радњу. Оно грчког и латинског језика, чим су га шест година мучили, да како да му неће бити ни од какве користи. Место језика, којима се више не говори, паметније би било да нам деца уче савршено служити се француским, енглеским или талијанским језиком.« На то ће други: «Нешто грчког језика није баш на одмет. Мој ће син да учи грађевинску струку, па нека оде мало и у Италију и Грчку. За архитекта је лепа препорука, кад сме рећи, да Атину и Пергам не познаје само из панораме. Само једно не достаје нашим гимназијама: пртању је дат одвећ мали број часова, и ако је многима од преке потребе, а тешко се доцније накнађује.» Трећи опет вели: «Још је већа мана гимназијама нашим то, што се у њима природне науке не уче колико би требало; јер слаба је корист од онога, што се сада учи из тога предмета. Без природних наука не може данас бити ни један образован човек; њима припада будућност. Зар то није брука, да наши младићи с онако мало знања у овој струци излазе из гимназија? Куд и камо би веће било наше богаство у корисним открићима и епохалним проналасцима, да су главе, у којима они спаваху, у школи како треба на то подстицане и упућиване! Шта би предрасуда нестало, кад би се наша деца што раније упознавала са Дарвиновим и Хекловим учењем, са данашњом физиологијом чула и с механичком теоријом топлоте! Са свим је за осуду, што је ова најважнија научна грана у нас и сада још толико занемарена. Па и наше девојачке школе дошле су до уверења, да будуће матере и домаћице треба да знају, како ће по физиолошким начелима повијати своју децу, и како ће уредити своју кухињу по начелима органске хемије; наше гимназије пак не би требало ни једном ученику да издаду сведочанство зрелости, који није темељно научио све, што треба знати из астрономије и физике, хемије и геологије, ботанике, зологије, анатомије, физиологије, па и из хигијене и дијететике.«

Пријатељ природних наука задухао се у жестини својега говора, те тиме даде прилике једном разборитом политичару, да му упадне у реч. »Све, што до сад напоменусте, потписујем од речи до речи. Природне науке требало би заиста што опширније учити у нашим гимназијама, а не — мучити дечаке језицима и списима народа, од којих већ одавно немамо шта више научити. Али најважнијег предмета нисте се дотакли. Ништа човеку није преће од познавања својих грађанских права и дужности. Како ће он вршити свој задатак као бирач или поротник? Ко ће га охрабрити на отпор незаконитим захтевима, ако није о свем том већ у школи обавештен? Не би с горег било, кад би се чак и у основним школама завело учење уставног и административног права, јер и тежак треба да познаје законске границе државних власти и грађанских обавеза. Пре свега би пак требало искати од гимназије, да ни једног свог питомца не пусти у практични живот, не давши му тачна обавештаја о општем немачком и о земаљском законодавству, о природном праву и, за случај рата, о међународном праву". — „Још је потребније," рећи ће топом учтиве надмоћности један виши чиновник, који се случајно нађе у том друштву, »још је потребније нашим младићима — о том нема сумње — да добију правилне појмове о народној привреди. Ето кажите и сами, господо, како ћемо да саладамо социјалистичку заразу, ако јој још у млади ровише потајно. Борио сам се и, хвала Богу, сабља ми је сва крзава, ал сам негдан ја одржао.

У Бечу 31. дек. 1893.

Драги пријатељу!

Сутрашњи дан нове године честитамо ја и моји рођени. Да Вам Бог испуни све Ваше жеље!

Молим власника „Стражилова", почем неће више донети моја два велика чланка: „Бој са аждајом" и моје предавање у Вршцу 1882., да ми вратите. Имајте љубав.

Примите срдачно поздравље од мене и моје Милице. С Богом! Ваш

Јов. Стефановић Виловски.

Последње, крње годиште мог Стражилова још је вредније помагао крепки стари Виловски, него претпоследње. Стражилово је за девет месеца године 1894., док је још излазило, донело из његова пера четири црте, два поучна чланка и четири полемична прилога уз расправу о Тодору Боснићу и одбрани Сентомаша године 1848. Прво ми је послао цртицу из своје споменице с натписом »Жена увода» а ја сам је донео у 10. броју. Чим му је стигао тај број, одмах ми је послао нову стварку — опет једну своју успомену — коју ми је донело ово писмо:

Поштовани пријатељу! Радујем се, што донесте: „Жена увода".

Ево Вам ово. Само немојте ми, где се тиче војене терминологије, изразе преиначавати, јер мислим, да сам ја по потреби удесио.

Ја сам увод ове приче за то нагласио, јер се је мени баш десило, да се од мене искало понижење и самопрегоревање, да ја по њиној жељи и ћуди гласам и пишем. Ал ја одбијем. Јавно не могоше ми ништа. Ал ја ћутим потајно. Борио сам се и, хвала Богу, сабља ми је сва крзава, ал сам негдан ја одржао.

Поздрав Вашој љуби и мојој кумици и куму!

У Бечу, 9./3. 1894.

Ј. Стефановић Виловски.

Како сам дотле већ наменио био за идуће бројеве једночину шалу Илије И. Вукићевића с натписом „Срећа и људи« а како се једнако настављао и Достојевскога »Вечити муж« у преводу Миливоја Максимовића, вредном је старцу дуго било чекати те ми је дотле послао још две црте, па кад ни те нисам одмах донео, као да га је мало већма почело остављати стрпљење те ми најзад одашље пожурницу у виду овог занимљивог и значајног писма:

Поштовани пријатељу! Са лепим поздрављем Вами и Вашем верном другу!

Три приче имате мојих рукописа тамо. Што ја из своје споменице прпим те природе црте из свог живота из доба пре 46 година, чиним ја намерно и из рачуна, особито на углед официрима из српске војске. Ваше се „Стражилово" јамачно у Србији чита. Са тугом у срцу примећавам, да у данашњем колену изчезавају мужки, одважни карактери. Кад оно бёс радикалски пође, да изгна из земље, на стид и срамоту српског имена, краљицу српску и српског краља мајку, не нађе се ниједан официр да ју штити. Ратни министар отпшао тога дана у одсуство кукавичким начином, да могу голо.... своје низко дело над краљицом извршити и на београдско министарство пуцати. Па и у она последња два крвава рата не показаше се многи подобни Карађорђевим јунацима. Зато сам написао „Самоодрицање", „Татар Богдан" и „Одор", не би ли се угледало, како треба човек, официр, Србин — у овакој прилици — при чистој савести да буде неустрашим, бодар, одважан и како треба да се уме наћи и у најтежој и најопаснијој прилици.

Ја даклем не пишем сујете ради, већ примера ради, да види млађи нараштај, које дужности он има да врши и којим начином да очува свој углед и образ мужки и своје достојанство. У том смислу сам писао и „Жена увода" и „Једна задевица".

Жао би ми било, ако Ви имате друге — мени непознате — разлоге, да не доносите даље у „Стражилову" те моје чланке.

С Богом! Поздравље куму и кумици и свима желим здравље и срећу и весело да проведете празнике.

У Бечу $\frac{11.\ 23.}{4.}$ Ваш искрени

Ј. Стефановић Виловски.

Чим се нешто одгушио забавни материјал, одмах сам донео једну од трију прича мајорових. Први је дошао на ред «Татар Богдан» (у 16. броју).

Ускршње сам ферије те године са женом провео у Бечу па смо наравно потражили и старог Виловског и госпођу му на „Вајстерберима", али их писмо затекли код куће. Оставили смо овде своје посетнице а кад смо се на Млади Ускрс вратили кући, нашли смо код куће ово писмо:

Драги пријатељу!

Не могу Вам рећи, како нам је жао, мени и мојој Милици, да јуче не бесмо дома, кад нас дођосте походити. Први дан Ускрса беше наш Теодор са женом наш гост, други дан, јуче, ми њихови. И то желеше, да пре дођемо, како би дуже заједно били. Баш ми је жао било!

Радујем се, да је „Татар Богдан" изашао. Лепо се чита.

Ево Вам опет једна причица. Као што реко: рад сам, да се подмладак угледа у те наше идеале пре 46 година, данас, где материјализам и реалистика све већма узима маха чак и у младежи.

Вама и Вашој душогрејци леп поздрав.

Ваш

3.-ћи дан Ускрса 1894. *Ј. С. Виловски.*

Окорна полемика, у коју се стари Виловски упустио са ове године преминулим интендантом Аврамом Ђукићем о Тодору Боснићу и о одбрани Сентомаша, тако је занела свежега старца, да је заборавио и на »Борбу с аждајом«, и на вршачко предавање, и на своје три приче, које су биле још у мене и од којих су две — »Одрицање сама себе« у 17. а »Лаж по невољи« у 22. броју — угледале света у Стражилову, те се сав задао у то, да рашчисти спорно питање о првом бој на Сентомашу. Моја Медић је управо бацио Еридину јабуку међу Виловског и Ђукића својим чланком у 25. броју Стражилова с натписом »Тодор Боснић и одбрана Сентомаша«. Ствар се вукла подуже. Било је ексцепције, реплике, дуплике па и — ако је слободно дозвати у помоћ карташку терминологију — »супре« и »хир-

диљским главама не угушимо клицу? Зар има подеснијега пута за то, него што је упознавање младог нараштаја, путем школске наставе, са истинама, које ће га сачувати од оних заблуда? Моји ће синови (додаће чиновник), надам се, добити о том потребна обавештаја на универзитету, где ће, разуме се, слушати правне науке; али треба имати обзира и према онима, који неће доспети до универзитета. Бар синови из образованијих друштвених редова не би требало да остану без темељне наставе у народној привреди и у осталим друштвеним наукама.«

Ето вам само неколиких гласова, какви се данас могу чути о нашим немачким гимназијама. Али, ма колико ти људи замерали овим школама, ипак се они ни мало не слажу у својим позитивним захтевима. Цео свет виче на преоптерећеност ученика, а сваки од оних саветодаваца, што се намећу са својим предлозима за преуређење, држи као у воску, да ученицима треба натоварити на леђа још по једну научну струку, а можда и целу факултетску студију. Од гимназије се иште, да она спреми своје питомце из свих предмета, који ће им у доцнијем животу бити од користи; али то би било онда много више, но што би ученици тога узраста у одређеном времену могли савладати, а често пута и више, но што им је у опште потребно, ако је т. ј. смер гимназијској настави истинско, а не само привидно, образовање, умно разумевање, а не само просто памћење речи. Она лажна поставка мора имати ту последицу, да из неизмерне количине научног градива, које треба да је предмет гимназијској настави, сваки одабира и нарочито препоручује оно, што његовој подобности и личној потреби највећма годи. Отуда она збрка и она супротност у мишљењима о задатку наших гимназија. Ако хоћемо да се ослободимо те заблуде, треба, пре свега, да нам је са свим јасно, какав положај заузима гимназија у целокупном нашем школству, какав јој је задатак, с обзиром на тај њен положај, и чиме се она разликује од свих осталих школа.“

Одмах у почетку овог извода могло се видети, како се мишљење Justus-ово о учењу старих језика у гимназијама готово сасвим поклапа са мишљењем Целеровог Немца. Целеров Немац мисли, да се класични језици могу заменити језиком енглеским, француским и талијанским; а Justus налази, да се класични језици могу заменити језиком енглеским, француским и руским.

Догађаји у Русији.

Дурново на ново позван у Петроград.

Бивши министар *Дурново*, који је пре неколико дана кришом стигао у Петроград па отпутовао на своје спахилуке у саратовској губернији, по заповести царевој позван је натраг у Петроград. Одсео је у истој ерарској палати, у којој је становао, док је био министар. Одмах је имао са Столипином договор, који је трајао неколико сахата. По Петрограду се разносе разни гласови о томе, за што је Дурново позван натраг.

Револуционарци против генерала Безобразова.

Заповедник прве дивизије у гардијској коњици, генералмајор *Безобразов* добио је од терористичке бојне организације поруку, да је осуђен на смрт. На то је наредио, да му се кућа утврди. Ноћу сам надгледа све улазе и излазе.

Шеф „Црвене Гарде“ ухапшен.

У суботу је у Штокхолму ухапшен шеф финске „Црвене Гарде“ *Лусто* са два Финланђанина, који су га пратили, у једној кући, у којој је откривена фабрика за бомбе. Сва тројица су дан пре стигли били у Штокхолм на пароброду „Боре“. Нашло се у њих неколико важних списа, два браунинг-револвера и један пиштољ.

Атентат бомбом у Риги.

Јуче после подне је у Риги на кров трамвајских кола бачена бомба, која је пала на калдрму па се распрштала, али није начинила штете. Атентатор, који је рањен ивером из бомбе, ухваћен је у бегству заједно с једним својим другом. Убијен је том приликом невин стар човек.

Угарски сабор.

(Наставак.)

Јулије Мању: Између оних приговора, с којима се сусрећемо, пре свега хоћу да се бавим оним, што се односи на опстанак наше странке. Нека ми извини славни сабор, али се мени порицање опстанка наше странке чини као наставак оних наредаба, које су за либералне владе издате под Хијеронимијем, као наставак оног политичког система, о којем смо већ мислили да је срушен. Чудно ми изгледа, што ви пад прошлог система поздрављате само онда, кад је реч о престанку таквих чинова, који су Вама били неугодни, а напротив не поздрављате пад старог система, него му шта више потпомажете наставак онда, кад је реч о чиновима, који у себи садрже повреду наших права, наших оправданих захтева.

Славни саборе! Образовање странке је изјава политичких назора а политички је назор неминовна последица слободе мисли. Услед тога, кад Ви нама одричете право на образовање странке, кад Ви per absolutum поричете опстанак које политичке странке, онда Ви поричете слободу мисли и поричете слободу назора (*Са левице побијају живо.*) У том погледу хоћу да укажем на једну околност, наиме на то, да, ако сте у пркос слободи мисли и у пркос слободи назора ради да спречите образовање странке, онда нема другог избора, до ли политички окултизам, политичка конспирација. До тога или до апсолутизма води садашњи систем, којем је, као што се чини, основно начело то, да се одрекне образовања појединих политичких странака, које се не свиде, и да се програм појединих странака одуговлачи — извините за израз! — до кукова дне.

Славни саборе! Начелно одрицати образовање једне странке, програм те странке везивати за дозволу већине: то је подједнако и неправедна и неморална ствар. Што пак поричете, да постоји наш програм, што сумњате у то, да је образовање наше странке оправдано, то је двострука погрешка, јер тим с једне стране одричете слободу мисли, а с друге стране ускраћујете обрану интереса оних интересних сфера, у које ми спадамо. Ви према нашој странци наглашавате то, да немамо и да нисмо имали права, да се организујемо на народносној основи, и велите, да наша странка штити онакве особне интересе, који у државном сабору не могу имати места. Нека ми буде слободно позабавити се о том питању са две стране.

Питам прво и прво: јесте ли Ви уверени о томе, да се ми боримо за партикуларна начела? Јер ако сте уверени о томе, онда Вас могу уверити, да је Ваше уверење са свим погрешно, јер наша странка није свој назив добила од појединих чланова странке, него од оног политичког начела, које гледа да оствари, а које је начело регниколарно и које ће начело служити на добро сваком држављанину. Па које је то политичко начело, које сачињава основу нашој странци? Народносно начело, т. ј. захтев, да се свакој народности ове земље зајемчи слободан развитак и да се даду све оне каутеле, које су потребне па да се осигура тај слободни развитак.

Но претпостављајући, да заступамо партикуларне интересе, ни онда немате Ви права порицати нашу странку, а то с тога, што се по праву смеју штитити било друштвени било други интереси. Колико је то оправдано, сведочи сам састав парламената, у којима је на више места установно зајемчено, да се заступају интересне сфере.

А колико је на закону основано то, што се ми организовасмо као странка и колико је насилан Ваш поступак према тому, у том се погледу позивам на пример Немачке, а о њој тек не ће те порицати, да је народна држава. У Немачкој има Пољака, у Немачкој како у државном већу тако и у пруској заступничкој кући имају Пољаци свој засебни клуб. То би можда и порекли поједини од чланова овог сабора те с тога сам набавио такав доказ, који се не даје побити, набавио сам отпис пољског клуба, у којем стоји од речи до речи ово (*чита*): „Ми смо како у пруској заступничкој кући тако и у заступничком државном сабору организовани као самосталан политички клуб. Као такав ми смо признани како од владе тако и од немачких странака, и то као таква странка, која своју основу налази у обрани права пољског народа. Како смо самостална странка имамо свог председника, који заузима место и који има право гласа у председничком савету и ми према бројном сразмеру заузимамо место и имамо право гласа у одборима и то нам право нико до сад није одрицао. Као самостална „странка подносимо самостално предлоге.“

Славни саборе! Кад се Ви позивате на Немачку.. (*Велика ларма. Предс. звони*).

Јулије Мању: Кад се Ви позивате на Немачку онда, кад неким велом оправданости хоћете да прикријете оно, што урадите с нама, а Ви бар будите праведни па се и онда позовите на Немачку, кад је реч о таквим стварима, које су повољне по нас. Кад у оној Немачкој, на коју се Ви вечито позивате, признају пољски клуб, странку, која се образовала, да брани права пољског народа — а овамо се вели, да ми имамо куд и камо бољи положај, него кукавни Пољаци, којима је правно стање у осталом са свим друго — не можете ни нама одрећи наше право.

Други је приговор нашој странци то, што смо се сложили са социјилистама, не бисмо ли постигли свој смер и што ми, руковођени тобоже неродољубивим тенденцијама, желимо да остваримо програм социјално-демократске странке.

Славни саборе! Извините, ја изјављујем — а мислим, да се не ће наћи слободоуман човек, који не би одобрио ове моје речи — да ја потпомажем, усвајам, потписујем све оне тачке у програму социјалнодемократске странке, које не стоје у опрези са суштином државе и цркве (*Одобравање. Узвици: И ми их усвајамо!*). Ко проучи тај програм, може видети, да му је међу осталим смер и то, да извојује човечанска права. Ми у том погледу стојимо с њима на једној основи, јер смо и ми истакли себи за задатак то, да извојујемо човечанска права (*Одобравање на народносним клупама*) те ћемо се зарад поштене борбе за та човечанска права ма с ким сложити и склопити поштен савез (*Живо одобравање на народносним клупама. Ларма на левици*).

Славни саборе! Ја сам проучавао угарску историју и верујте ми, дивио сам се, како се мађарско племе умело да извуче и из највећих неприлика (*Ларма на левици*) и колико је могло избавити, избавило је уз мање или веће погрешке. Али мислим, да се не варам, ако у исти мах констатујем и то, да у мађарског племена нема подобности, да избегне те неприлике. Допустите ми, да малим примером илуструјем то, како не умете да изаберете умесне начине, кад је реч о томе, да се избегне каква невоља. Позивам се на земљораднички страјк. Ја мислим, да је раднички страјк настао услед тога, што нема посла и што су тешке прилике за живот, а у таквим је приликама, по моме мишљењу, била дужност оним круговима, који руководе државне ствари, да доскоче том злу. А шта се урадило у том погледу? Држале се у приправности вршаће машине и изнајмљивале се..., да буде још већа оскудица у послу и беда (*Одобравање на левици. Узвици са крајње левице: Тако је! Није то криво, што нема посла, него агитација изазива страјк! Ларма. Председник звони*).

Обрана човечанских права и избегавање заплета сачињава смер нашој борби, бориће мо се чистим и истинским средстви-

---

ша«. Карактеристично је ту ово писмо старог Виловског:

У Бечу 27. Јула $\frac{8.}{8.}$ 1894,

Поштовани пријатељу!

Мој последњи чланчић о првој битци на Сентомашу, где сам рад био да доведем своју тврдњу у склад са Ђукићевом, јамачно сте примили, јер сам писмо препоручио. Ђукић је млађана наша књижевна снага, он је при истраживању повеснички података јако тачан, јако савестан. Кроз то, што сам ја доказао, да је одиста Тодор Босњић заповедао у првом нападају на Сентомаш, Ђукићева тврдња оборена је и Ђукићу ће бити то неповољно. То ме је побудило, да идем у траг, и нашао сам, како је дошло, да је он убеђен, да је Ст. Сурдучки командирао ту битку. *Из тог разлога имајте љубав и донесите онај мој последњи чланак, да се разбистри једном цела ствар.* И тим ће Ђукић оправдан бити и даље добити вољу, на српском књижевном пољу да ради.

Мојо Медић је одвећ осорљиво онај први свој напад писао противу Ђукићеве тврдње а то не треба, не сме да буде. Зашто нас, и онако мало, да ми себи узајамно огорчавамо живот и тиме убијамо вољу даљем писању? То је наша велика беда и несрећа, да ми не критикујемо научно, већ лично. Ђукић је у најбољој намери оно писао. Он је наишао негде на релацију Сурдучкову, датирану из Чуруга од 20. јула 1848., пак је мислио и уверен био, да је Сурдучки непосредно саучествовао у битци на Сентомашу, а оно није: он се је сматрао као надзаповедником и Босниђа да је њему подчињен, те је зато ону релацију написао, без да је и завирио у ону битку.

С Богом! Лепо поздравље Вашој домаћици.

У пријатељству Ваш

Јов. Стефановић Виловски.

У тој је полемици Виловски уз своје чланке у Стражилову написао ми још и ову дописницу:

Поштовани господине и пријатељу!

Г. Ђ. још не да мира, Ја сам Вам као одговор на његово последње тврђење пре осам дана послао чланак један, где наваћам азбукално врсте Новака Голубског о битци 28. Јуна (10. јула) 1848. Почем Ђ. тврди, да је та битка била 2. (14.) Јула, и поведа, како је Сурдучки био 11. и 12. и 13. и 14. Јула у Сентомашу, онда је ствар решена; он и нек је био ти дана тамо, ал на дан битке 28. Јуна (10. Јула) није био, позитивно не. *Дакле је право и дужност, да мој последњи чланак изађе у „Стражилову“ и да тиме очувана буде слава Босниђева.*

Читам, да је вода у Русанди код Меленаца усахнула. Ако је истина, ја баш сад пишем за Ваше „Стражилово“ чланак, *да стручњачки наведем повод тој појави* те да заштедим заводу трошкове излишне за експерте. Хоћете га примити?

У Бадену код Беча 30. Авг. 1894.

Ј. С. Виловски.

Одмах му отпишем, да ћу радо примити стручњачки му парере а он ми онда пошље чланчић »Купатило Русанда код Меленаца», који за тим изађе у 37. броју Стражилова. То је уједно био и последњи његов прилог. Изашла су после тога још три броја и онда је Стражилово уснуло за навек. После последњег броја Стражилова дошло ми је и последње писмо честитога вредног старца, које гласи овако:

У Бечу 7. октобра 1894.

Велецењени господине и пријатељу!

Не могу Вам описати моју тугу, кад сам читао Ваш опроштај од читалачке српске публике и да омиљено наше „Стражилово“ престаје излазити. Та и ми знамо оне муке, које имасмо са излазењем нашега Теодора „Српском Зором“. Вересија без краја и конца а слике и печатња мораше се плаћати. Оде наша дивна лепа, велика башта и воћњак, коме не беше равна, у Салманедорфу, у намирење печатње.

Нами нема помоћи! Сад баш никојег научног листа немамо. Угину „Србадија“, „Српска Зора“, онај „илустровани новосадски лист“, „Јавор“, „Отаџбина“, па на жалост ево угину и „Стражилово“. А где су наши имућни заводи? где патријархов даљески приход? где наша Матица? наши Бајићи, Николићи, Дунђерски? Да сам богат човек, ја би био притекао „Стражилову“ у помоћ. Овако сам само духовно своје чинио, како би својим знањем и искуствама од користи био.

И мој Теодор јако жали.

Као што реко: бојим се, да нами нема лека. Растројени смо у сваком погледу и растворени смо.

Реците Вашој госпођи супрузи и куму и кумици нашој најсрдачније поздравље од мене, моје Милице и од наше својте.

С Богом!

Са искреним пријатељством

Ваш

Јов. Стефановић, витез од Вилова

ц. и к. мајор.

Видео сам се и поразговорио са ретко умним старцем још свега једаред. Било је то септембра године 1897., кад сам уз А. Хаџића заступао Матицу Српску приликом преноса Вукових моштију са Сан-Маркса у Београд. У друштву с А. Хаџићем и Стојаном Новаковићем потражио сам старог Виловског у старом му стану на »Вајсгерберима«. Телесно је био опао, јер су га реуматични болови везивали које за постељу, које још више за собу, тако да није могао учествовати с нама при ексхумирању великога Вука. Телом је био оронуо, али му се дух није дао. Тај је био свеж и чио као увек. У пријатељском смо разговору провели читав сахат код старца и врло поштоване верне његове сапутнице кроза дуг век. Од онда га нисам више видео, ма да је живео још неких пет година.

Кратко је то време било, што сам познавао старога Виловског, али сам га волео и поштовао тако, као да сам га знао од детињства. И данас се врло радо сећам симпатичнога и умног старца, кога је, као што се види и из ових писама му, нада све красила она права српска искреност, која као да бива све ређа.

(Наставиће се.)

ма те се не бојим, да ћемо погнутом главом изаћи из боја.

Лауш Олај: Сваки грађанин има једнако право, био Влах, био Мађар! (*Богме тај братац булазни којешта! Знамо се! — Ур. „Бр.“*).

(Наставиће се).

Политички преглед.

— **Делегације.** Како „Мађар Хирлап“ јавља, делегације ће бити сазване за *12. (25.) новембар* о. г.

— **Изјава поверења дру Чингрији и дру Трумбићу.** Престолонаследник надвојвода *Фрања Фердинанд* за време свог боравка у Дубровнику игноровао је градоначеоника дубровачког, старог родољуба хрватског дра Перу *Чингрију*: нити му је пружио руку, као другима што је пружио, нити се опростио с њим. Командант ратне марине пак, адмирал гроф Рудолф *Монтекуколи* није позвао на ручак, што га је приредио, сплетског градоначеоника дра Ант. *Трумбића*. Они, који су престолонаследника и команданта марине наговорили на тај поступак, изабрали су врло рђав моменат за таково вређање читавог далматинског становништва, јер у особама дра Чингрије и дра Трумбића увређен је хрватски и српски народ у Далмацији. Види се, да и под Нарделијевим намесништвом није изумро бечки сплеткашки систем, што је доминирао под бароном Хандлом. Само данашњи сплеткаши у Далмацији ваља да се сете, како је прошао г. барон Еразмо Хандел.

Да би се дала задовољштина дру Чингрији и дру Трумбићу за нанесену им увреду, председници коалираних хрватских и српских странака, Грга *Тушкан* и др. Богдан *Медаковић*, послали су дру Чингрији и дру Трумбићу овај телеграм:

„Поводом најновијих појава у Далмацији *осјећамо сву тежину Вашег положаја*, али Вас увјеравамо, да хрватски и српски народ у Бановини никада не ће заборавити, да се с Вама сва Далмација заложила за оздрављење несносних прилика у Хрватској и за преокрет политичке ситуације у духу наше народне политике, те ће сву своју снагу употребити, да учврсти свој нови положај, а тиме да се и са наше стране осигурају услови за љепшу једну народну будућност. Далмација није више одсјечена грана. *Ко дира у Вас, погађа и нас. Ко се свети Вама, свети се и нама*, али заједнички знаћемо одољети свима невољама.

Тиме Вас у име коалираних хрв. и срп. странака срдачно поздрављају:

Тушкан и др. **Медаковић.**“

— **Македонски Румуни код краља Карола.** Румунски краљ *Карол* је у четвртак у Сињаји примио у аудијенцију 150 македонских Румуна, међу којима је било око седамдесет ђака из Македоније, који су дошли у Букурешт на изложбу. Краљ је са том депутацијом дуже време говорио о положају Румуна у Македонији и тамошњим приликама. Кад је један члан депутације споменуо, да македонски Румуни желе једног румунског владику, краљ је одговорио:

— Добротом Султановом *биће испуњена* и та ваша праведна жеља.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 13. септембра 1906.

— **Накнадним резервистима у пажњу.** Новосадски магистрат упозорава накнадне резервисте, који су позвани на службу за 3. октобар о. г. по р. к., да се тог дана тим пре пријаве војним властима, јер ће сваки онај, који се без разлога закасни, бити најстрожије кажњен.

— **Пребегао у Србију.** Кадет официрски заменик *Душан Дејановић* је из петроварадинског гарнизона, где је служио у ц. и кр. 70. пешадијском пуку, пребегао у Београд. Како се чује, кадет Дејановић је напустио аустро-угарску војску у намери, да ступи у краљевско-српску војску.

— **Излет београдских учитеља у Нови Сад.** „Трговински Гласник“ јавља: У идући четвртак, на Крстов дан, путује око 60 београдских учитеља и учитељица у Нови Сад, којом приликом ће посетити и фрушкогорске манастире, Ср. Карловце, Бранков гроб на Стражилову и Петроварадин. Излетници ће се задржати свега три дана на путу, јер су школе распуштене због бербе.

— **Нови скупштинари у Вел. Кикинди.** Кикиндска „Садашњост“ јавља: „У четвртак 7. (20.) септембра ове године обновљена је једна трећина црквене срп. прав. црквене општине у месту. Изабрани су за скупштинаре они становници кикиндски на име: Тима Адамов, Младен Баковљев, Лаза Бартул, Др. Живко Богдан Ива Брандић старији, Миша Вајдић, Штева Велимиров, Сава Веселинов, Сава Величков, Јован Влаховић, Лука Ђурчин, Васа Гајин, Аркадија Гајски, Лука Зарић, Вита Јаконић, Живојко Косић, Теша Коцкар, Сергија Којић, Милан Красин, Паја Лаковић, Стева Маринковић, Аца Милошев, Вук Марков, Ника Милићев, Урош Новаковић, Ђока Недучин, Реца Палинкашев, Душан Панаотовић, Паја Петровић, Пера Поповић, Мита Радовић, Младен Рајков, Алекса (Леца) Рељин, Иван Сивчев, Михаило (Лаза) Симић, Тоша Степанов, Светозар Томашевић, Миша Томашев, Светозар Франдуски и Рада Шибул. Свега 40.“

Новости са стране.

— **Осуда Милана Хоце.** Словачки саборски посланик кулпинског изборног среза Милан *Хоца*, уредник „Словенског Тижњеника“, осуђен је од поротног суда због „агитације“ на месец дана затвора и на двеста круна глобе. Краљевска курија је одбила ништавну жалбу те ће Хоца у половини месеца децембра наступити свој затвор у Вацу.

НОВИЈЕ.

Београд, 12. септембра. Јутрос у осам сахата пуштен је на слободу др. Владан *Ђорђевић*, бив. министар-председник, пошто је шест месеци провео у затвору.

Хавана, 12. септембра. Рајтеров биро јавља, да су влада и умерена странка изјавили, да су готови, да попусте захтевима либерала и устаницима у свим тачкама.

Њујорк, 11. септембра. Јуче је на Куби проглашено примирје.

Цариград, 12. септембра. Депеша из Битоља јавља, да је грчки митрополит костурски у једном селу убијен по свој прилици од Куцовлаха.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „Бранка“.

Упутство кот. предстојницима у Троједнници.

Загреб, 13. септембра. Влада је упутила котарске предстојнике, да либералније примењују право збора.

Одбијен предлог о трошковима краљева двора.

Дебрецин, 13. септембра. Жупанијска скупштина одбила је предлог Ленђелов, да се смање трошкови краљева двора.

Догађаји у Русији.

Баку, 13. септембра. Из више привредних кућа пуцали су на полицију, која одговори плотуном.

Хелзингфорс, 13. септембра. Ратни суд у Свеаборгу осудио је 170 бунтовних војника на тамницу, а њих 4 на смрт.

Пред царинским ратом.

Београд, 13. септембра. Међу трговцима све је веће раздражење, јер је царински рат између Србије и Аустро-Угарске неизбежан. (Ову је вест будимпештански Кор. Биро удесио онако на бечки калуп. — Ур. „Бр.“)

Велика хладноћа.

Будимпешта, 13. септембра. Из силних крајева наше отаџбине јављају, да је свуд овладала велика хладноћа.

Битка на Криту.

Атина, 13. септембра. Досадашњи врховни комисар, принц Ђорђе, напустио је Крит, пошто је поднео оставку. Становништво га је најсрдачније поздрављало. Велики број оружних Крићана покуша да спречи одлазак принчев. Међународне трупе се умешаше и опале плотун. Крићани одговоре ватром. Двојица су убијени, многи рањени.

Положај на Куби.

Њујорк, 13. септембра. Ратни држ. тајник Тафт рече, да слабо има наде да ће наступити мир на Куби. По свој прилици да ће Сједињене Државе посредовати. Одаслат је корпус од 7000 војника, који ће се искрцати на Куби.

ТРГОВИНА.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА.

ИЗВЕШТАЈ

од 13. (26.) септембра 1906.

Нова жита.

Пшеница I. квалитета	К	6·80	п.
„ II. „	„	6·40	„
Зоб	„	6·20	„
Јечам стари	„	—·—	„
„ нови	„	5·60	„
Кукуруз:	„	—·—	„
„ окрњен (стари)	„	6·40	„
„ нови	„	—·—	„

Довози: слаби.

Расположење за куповање: добро.

Продато је: 75 мц. пшенице; 25 мтц. зоби 20 мтц. јечма и 10 мтц. кукуруза

Цене се разумеју по 50 килограма.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

ОГЛАСИ.

Ђорђе Нôта
МУШКИ КРОЈАЧ.
НОВИ САД
Хлебарска улица број 8.
на берлинској академији за кројење одликован почасном дипломом 496 1—2
препоручује своје богато стовариште енглеских и француских
ШТОФОВА
Тачна израда! Јефтине цене!

НИКАД ВИШЕ
нећете се тужити да сте преплатили, ако са утврђеним ценама купујете одела код ново отвореног стовариштa Панте Спанића у Новом Саду, дунавска улица бр. 36. Стално велики избор — модерне мушке, женске и дечије конфекције. 425 (6-10)
Цене ниске и утврђене.

ПРОМЕСЕ
Потиско-Сегединских
срећака
ГЛАВНИ ЗГОДИТАК:
К 180.000—
И ПЕТ ЗГОДИТАКА ПО
К 2000—
Жребање 1. октобра о. г.
Цена К 7·—.
Издаје
Мењачница Централног Кредитног Завода
у Новом Саду.
Поштом шаљемо промесе, кад нам се поред цене пошаљу још 35 пот. за поштарину. 481 7—
На захтев и поштанским поузећем.

НОВО ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ НОВО
ИСТОРИЈА
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ
САСТАВИО
ЈОВАН ГРЧИЋ.
Друго поправљено и допуњено издање са сто и четири слике наших знаменитих књижевника.
Цена је 4 круне, а у дивот-корицама 5 круна.
Ова корисна књига намењена је школи а удешена је и за сваког интелигентнијег Србина. Из ове ће књиге свако упознати развитак српске књижевности као и трудбенике, који су своје знање изнели у књизи, да поуче и просвете свој народ. — Развитак књижевности мерило је интелигенције свакога народа — а српски народ није био постидан ни у том погледу — јер је своју књигу својски пригрлио и помагао у свакој прилици — па и у најтежим данима својег ропства. — Ова књига била је реткост — ма да се много тражила — а да је потребна, доказује ово друго издање које је у брзо за првим изашло — сада допуњено и поправљено.
У Новом Саду, августа 1906.
457 4-5 **Браћа М. Поповићи.**

ТРАЖИ СЕ
црквени певац за мартоношку срп. прав. цркву са дужностима певца у цркви, а послужитељским у парохијском дому.
Поред слободног стана и препитања у парохијском дому одредиће му се споразумно према способности пристојна плата од стране црквене општине.
Који то место желе добити, дужни су се лично приказати најдуже до 24. септембра (7. октобра).
У МАРТОНОШУ, 10. (23.) септембра 1906. г.
Младен Јосић, парох. 494 3—3 Влајко Еремић, председник.

Власник и издавалац: Деоничарско друштво „Бранка“.
Штампарија деоничарског друштва „Бранка.“